

Nr 316

Av herr **Mundebo** och fru **Nettelbrandt**, om utredning angående social forskning.

(Lika lydande med motion nr 238 i Första kammaren)

Under senare år har från flera håll och i åtskilliga sammanhang framförts krav om en intensifierad och planmässig social forskning. Statens, landstingens och kommunernas utgifter för sociala ändamål uppgår f.n. till 17—18 miljarder kronor om året, vilket utgör ca 15 procent av nationalinkomsten. Det är därför naturligt att fråga hur vår socialpolitik fungerar, om den fått en utformning som svarar mot människornas behov och önskemål. Social forskning kan ge vägledning då det gäller att pröva behovet av och formerna för olika åtgärder. Den sociala forskningen är emellertid mycket ofullständigt utbyggd i vårt land. Det är få, som ens några, länder med en någorlunda utbyggd socialpolitik som ägnat så ringa intresse åt dessa spörsmål som Sverige.

Den sociala forskningens uppgift kan sammanfattas i följande tre punkter.

1. Den behövs som underlag för praktiskt arbete i socialvård och förvaltning. En konstruktiv människovård måste bygga på ökade kunskaper om individens sociala och psykologiska problem och behov. En effektiv förvaltning förutsätter ökade kunskaper om kommunal planering och ekonomi.
2. Den behövs som underlag för utbildning av personal inom socialt, administrativt och kommunalekonomiskt arbete. De nuvarande socialhögskolorna saknar forskningsresurser, och forskning inom sådana områden som socialpolitik, socialrätt och kommunalekonomi bedrivs endast i begränsad omfattning vid andra lärosäten.
3. Den behövs som underlag vid utformningen av samhällets socialpolitiska åtgärder och för kommunal planering på olika områden. Vår nuvarande socialpolitik, liksom kommunernas samhällsplanering, kan endast i ringa utsträckning bygga på kunskaper om effekten av tidigare åtgärder och behovet av nya. De otillräckliga kunskaperna framstår som en svaghet vid planeringen.

Alla dess uppgifter är angelägna. Den sociala forskningen bör därför få en sådan organisation att samtliga uppgifter i görligaste mån kan tillgodoses. I diskussionen har framförts olika alternativ, i första hand följande:

1. Forskningen förläggs till universitetet, dels inom ramen för nuvarande läroämnen, dels genom inrättande av nya ämnen.
2. Forskningen förläggs till socialhögskolorna, vilka tillförs forskartjänster.
3. Forskningen förläggs till fristående forskningsinstitut.

Det andra alternativet förordades av socionomutbildningskommittén i dess slutbetänkande (SOU 1962:43). Kommittén föreslog att professorer skulle inrättas vid socialhögskolorna, i första hand i sådana ämnen som socialpolitik, socialrätt, kommunalrätt och kommunal ekonomi. Detta förslag tillstyrktes av flertalet remissinstanser, bl. a. kommunförbunden, arbetsmarknadens organisationer och institutioner samt flera universitetsmyndigheter. Regeringen stannade emellertid för att reformera socionomutbildningen utan att därvid inrätta forskartjänster i för utbildningen centrala ämnen.

Det tredje alternativet förordades av socialpolitiska kommittén i dess betänkande rörande ett socialpolitiskt utredningsinstitut (SOU 1964: 59). Kommittén föreslog att ett socialpolitiskt utredningsinstitut med en från verk och myndigheter fristående ställning skulle inrättas för att fortlöpande kartlägga och analysera socialpolitikens innebörd och verkningar och samordna den utredningsverksamhet som bedrivs på olika håll i landet. Kommitténs förslag fick ett skiftande mottagande hos remissinstanserna, från många håll framfördes kritiska synpunkter. Regeringen stannade för att det år 1965 inrättade utrednings- och planeringssekretariatet inom socialdepartementet skulle svara för denna uppgift, och en särskild kanslirådstjänst knöts till detta sekretariat.

De olika utredningsförslag som under senare år berört frågan om den sociala forskningens ställning har sålunda ännu inte föranlett några resultat. Den begränsade förstärkning av socialdepartementet som skett kan nämligen inte betraktas som en lösning av frågan om den sociala forskningens organisation. Frågan bör ånyo utredas, och härvid bör bl. a. de tre nämnda alternativen prövas, liksom en kombination av dessa alternativ, t.ex. i form av forskningsinstitut knutna till universitet eller socialhögskolor.

Det finns många och angelägna uppgifter för den sociala forskningen. Som exempel på forskningsuppgifter kan nämnas följande:

1. Samhällsplanering och bostadsmiljö: Vad betyder bostadens och bostadsområdenas utformning för trivsel och anpassning i samhället? Hur och var vill vi bo? Hur bör bostadsbyggandet inriktas i fråga om höghus och låghus, stora och små lägenheter, hus med eller utan organiserad familjeservice? Genom dagens byggande formar vi miljön för människorna in på nästa århundrade — utan att känna till människornas önskemål.
2. Familjepolitik: Kvinnans ställning i samhällsliv och arbetsliv, förvärvsarbetets effekt på familjens sammanhållning och barnens anpassning och utveckling, familjernas önskemål i fråga om barntillsyn, service m.m.
3. Arbetsmarknadspolitik: Frågor rörande trivsel och anpassning i arbetslivet, pågående strukturförändringar av vår arbetsmarknad.
4. Behandlingsforskning: Hur bör ungdomsvård och nykterhetsvård utformas för att ge bästa resultat? Vilka vårdresultat har uppnåtts? Vilka vårdformer är mest effektiva?
5. Befolkningslära: Vi behöver bättre kunskap om befolkningens tillstånd och för-

ändringar för att kunna planera inom undervisning, hälso- och sjukvård, socialvård etc.

6. Trafikforskning: Vilka krav kan ställas på människan i trafiken, hur påverkas hon av olika tekniska åtgärder beträffande fordon, väg och allmän trafikmiljö?

Denna lista skulle kunna göras mycket längre, men den kan räcka som exemplifiering av de många uppgifter som den sociala forskningen har.

Den samhällsvetenskapliga forskningen i stort — och den sociala forskningen utgör ju en del av denna — har utvecklats under senare år. Bl. a. har tillkomsten av riksbankens jubileumsfond gett denna forskning större ekonomiska resurser. Enligt gjorda uttalanden skall denna fond i första hand användas för sådan forskning som syftar till att öka kännedomen om samhällets funktioner och människornas reaktioner inför dess av tekniska, ekonomiska och sociala förändringar betingade utveckling. De ökade möjligheter till anslag som fonden innebär bör öka tillgången på forskare inom olika samhällsvetenskapliga discipliner och därigenom också skapa förutsättningar för en mera systematisk utbyggnad av den sociala forskningen.

En intensifierad och planmässig social forskning är nödvändig för att vår socialpolitik i längden skall bli verkligt framgångsrik. Vi har ännu inte någon fast organisation för sådan forskning eller några forskartjänster inom sådana ämnesområden som exempelvis socialpolitik, socialvårdsmetodik och socialrätt. Där är därför motiverat att nu göra en allsidig utredning rörande formerna för den sociala forskningens organisation och utveckling.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande formerna för en intensifierad och planmässig social forskning.

Stockholm den 24 januari 1967

Ingemar Mundebo (fp)

Cecilia Nettelbrandt (fp)
